

ئاديا بين، ئازموونك لـ بـردم
مـژودا .. حـيدـر

زنجیر درامای (ئادیا بین) لڊ رهڻاڻی حسان علی خان، لڊ و دراما مڙوویڻ کاریگڙانڊیڻ کڙ دڊبت لڙساری بوڙستین و تاو تڙیڻکی لڙیکی و زانستی لڙسار بکڙین

چونکڙ وڙای هڙموو لایڻڻ ئڙرڙنیڻکانی، گرنگڙ لڙسڙ لایڻڻ

نڙرڙنیڻکانیشی پاز نڙدڙین .

بە شە زنجیرەییك بیدۆت خەباتی سەدەییکی نەتەوێك بەرجەستە
بكات، بەهەموو ڤووداوو كارساتەكانیو، ڤوو بەووی گەلەك
ئاستەنگی مەژوووی، فیکری، هونەری دەیتەو.

من دواي چاوهانیم بە دوماهی هاتنی دوا ئەلقەي زنجیرە دراماكە،
شرەڤەییك بە هەندە لایەنی هونەری زنجیرەكە دەكەم.

سینا ریڈ

مەترسیدارترین شتەك لەكاری درامیدا، دەست بردنە بە مژوو، بەبام ئەمەش ئێو ناگەیەنەك دەست لەكاری مژوویی ھەبەگرین.

لەكاتەك كە ئەمەی كورد، لەھەموو گەلانی دنیا زەتر، پەویستیمان بەو ھەبە، مژووی پە لە سەروری خەمان بەدراماو فیلم تەمار بەکەین.

هیچ کا تـکیش لـم مـم گونجاوتر نیـم، بـم ئـم نجامدا نی ئـم و پـر سـم
هونـم ریـم نـم تـم و یـم.

بہا نام ئم ش ئو و ناگہ ی نہ ک ہ ل کی بچو و کمان ب خسا ، دست نہ پار زین و ت و وشک پ ک و بسو و ت نین ، ل بری ئ و ی ئ و م ژو و شک م ند ی خ مان ب پیر زی ا بگرین ، بیش و نین .

سینا ریڈ

یہ کہ لہو خا بن تیانہی دہنہ بنہ ما ہر ہرہہ مکی درامی
سیناریہ، کہ چارہ نووسی درامی بدہستہ و لہوہوہ دست بہ یہ کہ م
ہہ نگاہ دہنہ، بہ دوا ہہ گاہہ .

لله هاند ووات، به نووسيني دراما تـنيا سيناريه نووسك بس ني،
به نووسيني زنجيره يكي درامي، بـبـكو چـند سيناريه نووسك بشداري
لبـره مـكدا دـكـن و وو داوـكان لـنـوان خـياندا دا بش دـكـن.
لاي ئـمـم به پـچـوانـي ئـو كـسـار، دـرـهـنـدـر خـي هـم دـبـتـ

د رهځنځر، هم سيناريي نووس.

ننگي او حالاتي به بهرهمنكي كې مېلې تې، كې مېلې، مېلې مانسي بگونجې، كې د رهځنځر خې سيناريي بنووس، بېلې مېلې او حالاتي به زنجير مېلې وويي كې د بېلې كار كې سېخت، چونكې مېلې رېج نې د رهځنځر نووس رېش بېت، ننگي د رهځنځر نووس رېش بېت مېلې رېج نې شارزا بېت لې بواړې مېلې وودا.

هم موو او خاناي نې ئا ديابين لې سيزني يې كېلې مېلې او بېلې ووي بېلې، بېلې زېريان لې لايې نې مېلې ووي بوو.

لې زېر شاكاري ديكې تېلې فزيې نې ديوم، د رهځنځر كې بېلې خې دوورخستې وې لې هېلې مېلې وويي كې، لې ژنې تايې تيان داناو بېلې مېلې ووي، زمان..

او ليژنانې باري د رهځنځر سووك دې كې، ئيدي او ندي د رهځنځر سېرقاي سيناريي و دايېلې دې بن، سېرقاي د اشته تېلې وانين و پلاني جوانكاري خې دې بېت، بېلې بېرېستې بووني بېره مېلې كې.

ئيدي پېم وايې ئېركې د رهځنځر نې سيناريي بېلې نزيكې سېدې كې نې تېلې ئامادې بكات، بېلې پشته بېستن بېلې خې!

بازدان لې مېلې ووي

وېك لې ژيكې مېلې ووي كې چې نې او ندي بېلې ووي بېلې مېلې ووي گې وېلې ووي فرې ووتر بېت، دې سېلې تې د رهځنځر بېلې دېستې بېلې كړنې ئامانجې كې، سېخترو د ژوارتر دې بېت.

او زېلې مېلې دووړو درېلې د رهځنځر ديارې كړدو، بېلې ره مېلې نې زنجيرې دراماكې، پېلې ترين زېلې مېلې كې لې ووداوو كارسات، لې ناستې هم موو ژېلې تې ناوې است بېلې گشتې و لې ناستې كوردستان بېلې تايې تې.

بېلې هېچ د رهځنځر كې تواناي او نې ئيدياي او بكا، دې سېلې تې بېرېستې كړنې هم موو او وودانې هېلې لې زنجيرې كې شېست ئېلې يدا.

مېلې گېر بېلې بازدان نې بېت لې سېر ووداوو كې و بېلې كار هېلې نې كې مېلې ووي فېلې هونې رې، وېك دانان و لې بړدنې وېلې سېر كې كې و گېلې انې وې ووداوو كې لې شېقام و چايخانې كې.

هم ندي ووداوو هېلې لې و مېلې ووي د رهځنځر بېلې سېر پېلې و بېلې چاو قوچانې لې دراماكې دا تېلې پېلې، وېك پېلې يندې لې ئاراس، دوانزې ساېلې مانې وېلې بارزاني لې ووسيا، زېلې ترېش

ئېم بازدانې خېرانې غېلې درنې لې مېلې ووي دې كړنې

خې ننگي د رهځنځر مېلې وودا مېلې وويي كې ديارې نې كړدايې، ئې ووكات نې دې كې ووتې ژېر پړسياري مېلې ووي.

ئاراسته سياسي و حزبىكان

لەبەشى يەكەمى زنجىرى (ئادىابىن) دەرھەندەر فەكسى خستبوو سەر لايەنى مەژووى شارى ھەولەر و ھەندى فرە نەتەوىي و پەكەو ژيان لەو شاردا، بە خاترى بەرھەمھەندەر كەشى جەختى لەم ژووى پەيوەندى دەرینەى كوردو ئاشوورىيەكان كردو، بەتایبەت لەسەردەمى شەخ عەبدولسەلام بارزانی، چیرەكى داھەندەنى لەلایەن قەشە (مارشەمعون) بەسەم لەبەشى دوو مەدا دەرھەندەر ئەو ئاراستەى گەشە، پەتر سیمایەكى تەخى سەسى و حزبى فەرشى خەيان بەسەر دراماكەدا ھاخست. بەتایبەت دواى ئەو ھەموو دەرگا قەدراوەكانى بەرھەمھەنانەى دراماكەى بە كرايەو و زامەنى بەشى سەیم و چوارەمیشى كرد. لەرەدا ئامانجە بەندەتەكانیش بەپەى ھاوش و چارەنووسى دراماكە گەئەكارىيان بەسەردا ھەت ھاوسەنگى بەرھەمەكە تەكچوو، لەپەرسەىكى نیشتمانى و نەتەوىي گەورەو بەچووك كرانەو بە پەرسەكى سەسى و حزبى .

بەمەش كار كردن لەسەر كارى درامى و فانتازىيەكەم كرايەو، لە برى ئەوانە خەتەبەتە سەسى و دروشم و ھەتەفاتى ھاووكەش بەى خەيان بەسەر بەرھەمەكەدا كەشا .

بەسەم ھەمیشە سەردەم پەوێرى خەى ھەى، بە لەئامەز گەرن و تەكەردنەو ھەر بەرھەمەكە، چوئەكە ديارەكە ئەزموون و فەكو تەوانىنى بىنەر گەئەكارى بەسەردا ھەتو، سەردەمى دروشم و ھەتەفات و لەدرامادا بەسەر چوو .

دەبەت دەرھەندەر تەوانەى ئەو ھەبەت بەدرامو كامەرا قەسە لەگەئە بىنەرەدا بەكە نەك خەتەبە، چوئەكە كەس ئەمادە نەى لەدرامادا گو لەخەتەبە بگەر .

بىنەرى ئەمە لەوانەى نەكەونە ژەر كەريگەرى سەزو بەدیمەنى تەراژیدى گەمە بەعەقەلو سەزىان نەكرە، ئەگەر ھەر ھەموو دیمەنەكان پەكەیت لەشەن و ھاوێلاو گەريان و فەغان .

ئەمە لەدرامای نوو دا جەگەى نەبەتەو .

بىنەر دەپەو بە وروژاندن، دەرھەندەر دەسەتەتە ھونەرى خەى بەكار بەنە، بيسەلمەنە چەن بەكامەراو موزىك و سەنارىيەى كەريگەر بىنەر لەخەى ئەزى دەكەت، ھەر لادانەكە لەو چوارچەوێى بەدەست درەژى دەزانە بە سەر عەقەلو مەزاج و دەروونى .

ئەو درامایانەى لەژەر دەسەتەتەكى لاوازی ھونەرى دا فەشارەكى لەخەيان گەورەترىان دەخەتە سەر ناچار بەتەپەئەندن دەكرەن، لەبرى ئەو ھاویداوكان لەخەيان جەوانتر بەكەن، ھاویداوكان لەخەيان نەشیرینتر دەكەن .

دیم نکانی ش و هاوس نگی دراما

د ره ندر ک م دیم نی ش و موقاو م ی پ شم رگی نیشان داو، بسوود و رگرتن ل ستاف کی شار زاو پسپ ر ل بوازی س ربازی و تقین و و ت کنیکی دروست کردنی دیم نی ش کان،

ل م دا ووی کی کارام ی جوانی نیشان داو، ب م ش کانیش ت نیا تق و تق و تقین و و کوشتن و ب ین نی، ئ وانیش پ ویستیان ب سیناری ه ی و ل ناو ئ و ش ان دا د ب ت چیر کی جوان جوانی مری و نازای تی و م ردای تی د ر بک ون.

دروست کردنی دیم نی ش ل دراما م ژوویی و سیاسي کاندا ج گ کی خ یان د ک ن و، ئ گ ر ب ن خ ش و دیزاین کی ه ون ریی و ستراتیژیک کی ت کم داب ب ژر ت و ز ر ل س ر ی ک دوو بار ن بند و، ک چاو ل بینینیان ب زار ب ت و کوالیتی ه ون ریی و ئا مانج بند تی کانی ئ و ش ان ل د ست بدن.

من ب در ژایی ب ش دوو م و ل ئ لقی 21 دیم نی گ ان و ی پ شم گ بریندار کانم بینی، ل تیمارخان ی ک ک ئافر ت ئاوار کان کاری تیمار کردنی پ شم رگی بریندار کانیان د کرد، بینیم چن یحان د ستی برینداری (بارزان) ی ئ قینداری خ ی د کرد، ک چی دایک د ق ک ی کات ئ و دیم نی نوان (یحان) و (بارزان) ی کوی د بین، ل ق ا د چ و برین پ چ ک ی ه د پچ بند.

یان دیم نی (بارزان) کات ل ناو ئاگر بارانی ش دا، د سر کی یحانی ئ قینداری د رد بند و س بووری خ ی پ د دات و و ت نووی تی دی پ داد مرک بند.

ئ و دیم ن تایب تیانی ناو ش کان ک بین ر ل ک ش و ه وای ش کان د رد بند و چیر ک کی بچوکت پیشان د دن ک ل و کات دا ل ش کان گ ور تر د رد ک ون، ل و زنجیر ی دا ز ر ب د گم ن، یان بوونیان نی.

ئفسر کان د بند پاوان

ب م ل ش کی تر دا، کات پ شم رگی ناوشارو ر ک خستن کانی ت ب کاروانی ئ ت مایل و پیادی س ربازانی ژم داد ن بند و، ک م ل ئافر تان ب ش داری ت ن نانو و ک د ک ن، ئفسر ک ل د ستیان ا د ک، پ شم رگی و ژن کان ب دوایدا ا د ک ن (ئستاش ن مزانی ئ و ک م ژن ب خ یان و د مانچ ی ک ل گ گ پ شم رگی کان ب ئ ت مایل ب دوا ی ئفسر ک ک و تبون.

کات ب و و ب و و بوون و ک و و دات، د ره ندر ئفسر ک د کات پا وان ل و ه ر ه موویان بریندارو قات و ق د کات، تا ل ک تاییدا کو ر گول ی ک ب ر ئفسر ک د ک و ل ت و ز ر

قارمانان له ناو نه و هـموو پيشمـگه بـزيو دـكوژرته. لهـشـمـيـكي تریشدا كاته رائيد (عيماد) بهـئـتـمـبـيلـكـي بـسـر كـمـينـكـي پـشمـرگه بـخـي و تـنـيا دـمانـچـيـك تـدـپـيـي، بـچـوار پـشمـگه تـقـي له دـكـن، دواي شـمـيـكي سـخت، هـرچـي دـسـمـا تـيان هـبوو بـكاريان هـنا، ئينجا توانيان نهـفسـرـكـي بـكوژن. لهـو دوو شـمـيـي دـرهـنـر پـشمـرگه زـر بـلاوازي نيشـان دـداو نهـفسـرـكـي كـانـيش نهـگـرچـي لهـئـنـجـامـي شـمـيـيـكـان كوژران، بـمـام وـكـ پاـوان دـركـوتن .

نهـمـش نهـو شـمـيـي كـه ئاـمانـجـه اسـتـقـينـكـي له دـست دـدات. مـلـمـلانـي درامي و دروست بووني گر چـي لهـئاـديـا بـين دا بـدرـژايي بـشي دووـم هـستم بـبووني هـيچ گر چـيـكـي درامي نهـكـرد بـمـوـسـتـنـي و خـياـم لهـگـه خـيدا بـرته بـ چاوـوانـي لهـئاـكـامـكـي، تا لهـئـلقـي 21 بـيـكـم جـار وـو بـووي نهـو گر چـيـكـي دراميـي بوومـو.

گر چـي لهـدرامادا چوار كاريگـري سـرـكـي هـيـي، كـه پـيوـسـتـي بـگـشـه سـنـدي سـحـي دراماـكـ لهـووي:

1. ريتمي دراما بـرـز دـكـاتـو و گـشـه بـمـلـمـلانـي نهـو دراماـكـ دـدا.

2. توخمي چـيـر لهـدرامادا دروست دـكـات و بـينـر ناچار بـوـرـژانـدن دـكـات.

3. زـيـر ئاشنا بـكاراكتـرـكـانت دـكـات، بـتـايـبـت لهـلايـنـي سايـكـه لهـژيـيـكـو.

4. تـكـكـاو بوون و خـه بـسـتـنـوـي بـينـرو هـگر بووني بـووداوـكـاني نهـو دراما پتر دـكـات.

لهـئـلقـكـاني بيست بـرـو سـر، هـستم كـرد ريتمي دراماـكـ و ئاراستـكـاني گـيـانـكـاري بـسـردا هـات، واي كـرد هـست بـتـام و چـيـرـكـي تر بـكـم.

بـينـيم كـشـه كـمـمـايـيـتـيـكـان ئاوـزاني كـشـه سياسيـكـان دـكـرـن، يان هـردوـكيان بـيـكـو بـبـوـو دـچـن.

تـنـانـت دـيالـگ و زماني كاراكتـرـكـانـيش هـمان گـيـانـكـاريان بـسـردا دـت و بـينـر گوـي بيستي كـمـمـمـم بـا بـتي واقيعي دـبـتـو، كـه اسـتـگـيـان لهـدـمـي كاراكتـرـكـانـو گوـي بيستيان دـبـت.

نهـم كـورته چـيرـكـاني نهـو ئـشـق لهـناو جـرگـي ووداو سياسيـكـاندا، جوانـيـيـك بـبا بـتي گشتي دراماـكـ دـبـخـشي، وـيـاي دـرچـووني بـينـر لهـئـتمـسـفـيري شـو و هـواـكـاني شـو لهـكـش و هـواي چـاـكـان و نهـشـكـنـجـو ئازاري ئاوارـيـي، هـناسـيـيـكـي ئارامي بـبـينـر دـبـخـشي.

لهـهـمان كـاتدا ريتمي دراماـكـ بـرـز دـكـاتـو و بـينـر وـو بـووي

ئەو گەرچە چىنچى دىكەتەۋە كە لىدراىما كەدا چاۋەۋانى دىكەتە،
گىرگىن ئەۋ گەرچە چىنچى:

1. گەرچە چىنچى پەداگىرى دايىكى بارزان و سوۋە بوۋنى بارزان لىسەر
بەيەك بوۋنىان لىگەۋە يىھان

2. گەرچە چىنچى مىللەنچى بارزان و ئومەد كە گەيشتەتە تەپ، لىسەر
يىھان و چاۋەۋانى تەقىنەۋە ئەۋ مىللەنچى.

لىگەۋە ئەۋ گەۋەلىكەرىيەنى لىۋ ئەلىقەۋە دروست بوۋ، ھەستە
بەگەۋەنى فەرمى دراىما كەش دىكەتە، بەشەۋەيەك ئاۋاتى ئەۋە
بخۋازى، بەيەۋەبەرى ئەۋ فەرمى تەكەۋەۋەنى نەۋان سىياسەت و
كەمەۋەۋەنى تەزىتر بوۋەۋە، لىفەرمى تەنچا سىياسەت و كەبوۋەۋە
سۋاۋەكەنى سىياسەت و خىتەبى سىياسى، كە زەرىكە لىپانتەيى
دراىما كە دايگىر كەدبوۋ.

لىپەراۋەۋەنى ئەۋ ۋەداۋەنى دۋەيە، كەمەۋەۋە گەرچە دىكەۋە
لاۋەكى دروست بوۋ، لىۋەۋە زەدە كەدنى دىمەنەكەنى خەشەۋەستى
و سەزدارى ئەۋ كەراكتەرىكەندە لىۋەۋە

ئەقىندەرى سەجە و ئەفسانە - كە سەرىتەكەنى لىمەندەۋە
دەستى پەكەدبوۋ، بەۋەۋە دۋەتە خەشەۋەستى تەك لىۋەۋە
سەلۋاش بوۋ بەپەرچەۋەكى دىكەۋە مىللەنچى نەۋان ئەۋەۋە
سەلۋە، بەۋەۋە بەرەتمەكى لىسەرخە.

تراژىدىكەنى ئەدەبەت

ئاستە كە ژىۋەنى كورد بەگەشى زەجىرەيەك مەركەسەتە جەگە بەۋە،
ئازارەكەنىان لى بن نەۋە، بەۋەۋە ئەركە دراىما ئەۋە نەۋە
بەزىنەكەن قەۋەتە بىكەتەۋە، بەزىنە نەۋە خەم و خەفەت و چەكە
شەكەن بىكەتەۋە، بەۋەۋە لى سەختەرىن خەۋەۋەنى بە ئومەۋە،
پانتەيەك بە ھىۋەۋە گەۋەۋەۋەۋەۋەۋەۋەۋە بەۋەۋە.

بەۋەۋە قەۋەتە كەدە لىگەۋە تراژىدىا پەۋەستى بەھۋەشەرىيەكى
زەرەھەۋە، نەكەن بەزىنە لى ئەنچەمە دۋەچەرى مەن و ۋەخەنى
دەۋەۋە بەتەۋە، بەۋەۋە نەشەندەنى دىمەنە تراژىدىكەن بىكەتە
بەفەكتەرىكە بە تەگەيشتەنى بەزىنە لىخەۋەتە و قەربەنى دەنى
گەلەكە لىپەنەۋە ئەزەدى دە.

بەۋەۋە گەگە دەرەھەنە لى تراژىدىا دا ھەۋەۋە نەگەۋە دروست بىكەتە
لىۋەۋە ئازارەكەنى گەلەكە و ئەرادەۋە ھەزە، نەكە ئەۋەندە
بەۋەۋە نەۋەشە بىكەتە چەۋەۋە عەبەرىتەكى تەدە بەت لىگەۋە
خەدەۋە ئەۋەۋە .

لىئەلىقەۋە كەتەيە دا كەمەۋەۋە ۋەداۋە تراژىدى بەيەكەۋە كە

دې بنډو، له وانډه:
(له يلا) که له زيندانه کاني ژرم له ژر تر عزيز ئه قه ي له د ست
ده دا.

سرنا نه وي عيزر له ئاواره ي و ناشتني.
هاواري (ئادم) به دايکه له سداره دراوه که ي.
ما ئاوايي (شخ فاح) له که که و که دا.
شهيد بووني دوو کو ي ئايش به ي که و.
د ره نه ر له که که نمايشي هه موو ئه و ديم نه تراژيد يان کا تر
ريتم ي دراماکه ي به رز کرد و که (بارزان) ئازار
د روونيه کاني له شکستي گور ي نسکه ده خا نه وو، تفهنگه که ي
به شاخه که ده شک نه و هاوارد کا:
ده تانه و که امه تمان به نه ؟

هه موو تشته کان ئا، به س که امه تمان نا.
(به ده نگی به رز به سر (ئادم) ي هاو و ي هاوار ده کا : پم
به ئه و در يه استي نه،
به خه به رم بينه و به به خه ونه.

ئم ديم نه له تراژيد ياي که سه کانه د رچوو، بوو به کاره ساتي
هه مووان، ماني شه شه که بوو هه موو کورد ئومده ي به به سته وو،
جگه له چه که نه ته و يه که ي، فرياد ره سي هه موو ئه و تراژيد يا
تا هانه بوو که له دوا ديم نه کاني دراماکه به سر يه کدا
که که که بپوون.

ده يد ر عه بدولر ه حمان